

رابطه آگاهی از حقوق شهروندی از جنبه مدنی با رفتار اجتماعی دانش آموزان (تحقیق موردی : دوره ی متوسطه شهرستان دشتستان)

دکتر فاخته ماهینی ۱، ابراهیم صابری مطلق ۲، دکتر عزت
دیره ۳

۱- عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی
واحد بوشهر، بوشهر، ایران . fakhteh_mahini@yahoo.com

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد
اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران . e.saberi92@gmail.com

۱- عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی
واحد بوشهر، بوشهر، ایران .

چکیده

هدف این پژوهش، تعیین رابطه بین حقوق شهروندی از جنبه مدنی و رفتار اجتماعی دانش آموزان است. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، کلیه دانش آموزان متوسطه شهرستان دشتستان است که ۲۲۰۰ نفر می باشد. روش نمونه گیری آن تصادفی خوشه ای است که از میان جامعه آماری تعداد ۳۲۷ نفر از دانش آموزان انتخاب شده اند (۲۰۴ نفر پسر و ۱۲۳ دختر). ابزارهای اندازه گیری با پرسشنامه محقق ساخته، که از دو مرحله آگاهی از حقوق شهروندی و دیگری رفتار اجتماعی است. آزمون فرضیه بیانگر همبستگی ۰/۳۷ میان آگاهی از بعد مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی بود. بنابراین، لازم است در زمینه آموزش های حقوق شهروندی و مهارت های اجتماعی به دانش آموزان اهتمام ویژه توسط نهادهای تربیتی و اجتماعی صورت گیرد.

واژه های کلیدی: آگاهی، حقوق شهروندی مدنی، رفتار اجتماعی، دانش آموزان

۱- عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران . fakhteh_mahini@yahoo.com
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران . e.saberi92@gmail.com
۳- عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر، بوشهر، ایران .

مقدمه

آنگاه که سخن از دموکراسی، جامعه درونی، توسعه، مشارکت و انواع آن به میان می‌آید بحث شهروندی نیز پیش کشیده می‌شود. شهروند به عنوان اتم جامعه خصوصاً در اندیشه مدرن بحث محوری پیدا می‌کند. شهروندی و جامعه مدنی دو مفهومی است که همواره با یکدیگر همراه بوده‌اند و در واقع مهمترین ویژگی جامعه مدرن، پیوستگی تفکیک ناپذیر آئین شهروندی و مشارکت های مدنی به منظور رشد حیات مدنی به سمت تکوین جامعه مدنی است (پیران، ۱۳۸۰). در مدل مارشال، حقوق مدنی شامل آزادی افراد برای زندگی در هر جایی که انتخاب می‌کنند، آزادی بیان و مذهب، حق مالکیت و حق دادرسی یکسان در برابر قانون است (مارشال، ۲۰۰۹). حقوق از نظر لغوی جمع حق است و آن اختیارات، توانایی‌ها و قابلیت‌هایی است که به موجب قانون، شرع، عرف و قرارداد برای انسانها لحاظ شده است و در اصطلاح، اصول، قواعد و مقرراتی است که برای تنظیم روابط بین انسانها با یکدیگر و انسانها با دولت وضع شده است. حفظ نظم در جامعه مهمترین مصلحت‌هاست لذا قواعد حقوق، مقرراتی است که از طرف قوای صالح دولت تضمین شده و هدف آن استقرار صلح و نظم در اجتماع است (شیانی، ۱۳۸۴). اگر بخواهیم به لحاظ لغوی شهروند را تعریف نماییم باید گفت شهروند مرکب از دو کلمه «شهر» به معنای جامعه انسانی و «وند» به معنای عضو وابسته به این جامعه است. مفهوم شهروند به خودی خود و به صرف جمع شدن و تجمع افراد در کنار یکدیگر حاصل نمی‌شود بلکه این مفهوم در چارچوب و قلمروی جامعه مدنی شکل می‌گیرد. هدف غائی از برپایی نظام شهروندی تأمین سعادت برای همه مراحل زندگی می‌باشد. بدیهی است که تعدادی از این حقوق فطری و ذاتی بوده‌اند. مثلاً حق حیات و آزادی از جمله حقوقی هستند که همیشه همراه انسان بوده و منحصر به دیروز و امروز نبوده و نیست. اما مواردی مانند حقوق کارگر و کارفرما یا حقوق تجارت و حق تعلیم و تربیت و... از جمله امور قراردادی و عرفی هستند که در هر دوره زمانی بنا به اقتضات روز تغییر می‌یابد؛ اما ذکر این نکته حائز اهمیت است که از لحاظ رعایت و اجرای حقوق نمی

توان فرقی بین هیچ کدام از آنان قائل شد و باید تمامی حقوق بطور یکسان محترم شمرده شود. جوامع بشری در سیر تحول خودناگزیر شده اند حداقل حقوق را به عنوان کف مطالبات حق شهروندی پذیرفته و هر جامعه‌ای به اقتضای خود تلاش کند تا این مطالب را هرچه بیشتر و با گسترش کمی و کیفی به نقطه مطلوب برسانند (قاسمی و ژیان پور، ۱۳۸۷).

یافته های پژوهش عنایتی و همکاران (۱۳۹۱) حاکی از آن بود که هر سه بعد حقوق مدنی، حقوق سیاسی و حقوق اجتماعی نه تنها دارای رابطه معناداری با رفتار اجتماعی هستند، بلکه پیش بینی کننده های معنی داری نیز برای رفتار اجتماعی دانشجویان محسوب می شوند. نتایج پژوهش باقری (۱۳۸۹) نشان داد که بین میزان افزایش قانونگرایی و طرح انضباط اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین تسهیل زندگی اجتماعی و طرح انضباط اجتماعی رابطه معنادار وجود ندارد و بین جلوگیری از بروز تشدید قانون گریزی و طرح انضباط اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. بین رعایت حقوق شهروندی و طرح انضباط اجتماعی رابطه معنادار وجود ندارد. همچنین بین نظرات آزمودنی ها در مورد اجرای این طرح در قانونمند کردن شهروندان از لحاظ جنسیت و سن تفاوت معناداری مشاهده نشده است. اما بر حسب میزان تحصیلات تفاوت معناداری مشاهده گردیده است. نتایج تحقیق شیانی و داودوندی (۱۳۸۹) حاکی از آن بود که میزان آگاهی از حقوق شهروندی در میان دانشجویان یکسان نبوده است. در میان ابعاد مختلف حقوق شهروندی، بیشترین میزان آگاهی مربوط به بعد جنسیتی و نیز کمترین آن مربوط به بعد مدنی حقوق بوده است. همچنین بین میزان آگاهی های اجتماعی و نگرش های دانشجویان نسبت به موضوعات مختلف با میزان آگاهی از حقوق شهروندی رابطه معنادار وجود داشته است. نتایج پژوهش لطفی و همکاران (۱۳۸۸) نشان داد که مدیریت شهری می تواند با آموزش حقوق شهروندی و تشویق شهروندان به پیگیری حقوق خویش، اتخاذ رویکرد شهروندمداری و ایجاد فضای گفت و گو میان شهروندان و مدیران شهری، اصلاح نظام اداری و مراعات حقوق شهروندی، جامعیت و عدم تبعیض میان شهروندان، حاکمیت قانون، مسئولیت پذیری در قبال شهروندان، کارآیی، شفافیت و پاسخ گویی برای ارتقای حقوق شهروندان نقش آفرینی کند. پورعزت و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی به بررسی حقوق شهروندی در منطقه ۳ شهر تهران پرداختند و

رابطه فعال شهروندی و پاسخ گویی و شفافیت شهرداری را بررسی کردند. یافته ها نشان داد افزایش آگاهی مردم، موجب مشارکت بیشتر آنها برای ادای تکالیف در امور شهری و توسعه شهروندی فعال می شود و توسعه شهروندی مشارکت جو و فعال موجب افزایش شفافیت و پاسخ گویی در عملکرد شهرداری می شود.

نتایج پژوهش اسکندری (۱۳۸۶) که هدف آن بررسی ارتباط عوامل اجتماعی با میزان آگاهی دانشجویان از حقوق شهروندی بود، نشان داد که بین مشارکت اجتماعی، تعهد شهروندی و نگرش به مشارکت اجتماعی از یکسو و آگاهی از حقوق شهروندی از سوی دیگر رابطه معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیری نشان داد که ۰/۴۸ از تغییرات میزان آگاهی از حقوق شهروندی دانشجویان توسط متغیرهای میزان مشارکت اجتماعی، نگرش به مشارکت اجتماعی و تعهد شهروندی قابل پیش بینی بودند.

سیدلر (۲۰۰۷) در تحقیقی که با هدف بررسی تأثیر آموزش بر مجموعه گسترده ای از فعالیت های مدنی در آلمان غربی انجام شد، نتوانست تأثیر مثبت آموزش بر رفتارهای حقوق مدنی را تأیید کند، ولی نتایج حاکی از تأثیر مثبت آموزش بر رفتارهای سیاسی بوده است. لیوانگ آن (۱۹۹۶) تحقیقی که در آسیا انجام داد، عواملی مانند آگاهی از مسائل، حوادث و مشکلات جاری جامعه، مشارکت فعال در مسائل، مشکلات و امور جامعه ملی و محلی، مسئولیت پذیر در قبال وظایف و نقش های تفویض شده، دلمشغولی برای رفاه و آسایش دیگران، رفتار و عملکرد مبتنی بر اصول اخلاقی، پذیرش نسبت به قدرت افرادی که دارای موقعیت مدیریتی و نظارت هستند، دارا بودن توانایی بررسی و انتقاد از عقاید و ایده ها و توانایی اتخاذ تصمیمات آگاهانه، آگاهی و دانش کافی درباره حکومت و دولت کشور خود، داشتن حس وطن پرستی، پذیرش و مسئولیت نسبت به مسئولیت های خانوادگی، آگاهی از جامعه جهانی و مسائل و روندهای آن و در نهایت، احترام به وجود تکرر و تنوع در جامعه و احترام به قوانین و مقررات و گرایش به قانون گرایی را برای گرایش

4- Siedler

های شهروند موثر برشمرده اند. اولسون^۵ (۱۹۹۱) تحقیق جامعی مبنی بر اینکه چه چیزی در ایجاد انضباط اجتماعی موثر است انجام داد. نتایج نشان داد ارزشها در ایجاد انضباط اجتماعی تاثیر شگفتی دارد که ارزشها به دو مقوله تقسیم می شوند: ارزشهای ابزاری و ارزشهای غایی. ارزشهای ابزاری وسیله ای برای کسب هدف و ارزش های غایی کیفیت های ذاتی خوب هستند، ارزشهایی مثل عزت، احترام، تعهد، معرفت، دوستی، اعتماد و صداقت در روابط اجتماعی باعث افزایش و تکثیر در جامعه و نهایتاً نظم می شود و در مقابل ارزشهایی که در حوزه ی اقتصادی و سیاسی جامعه وجود دارند، بیشتر متغیر و ابزاری هستند و مصرف آنها در روابط اجتماعی باعث تنزل و کاهش نظم می شود مثل: زر و زور.

نظریات فلسفی درباره حقوق شهروندی

شهروندی را می توان از دو دیدگاه متفاوت مورد بررسی قرار داد که یکی ویژه بینش های اصالت فردی در جوامع مدنی است و دیگری بیشتر به جوامعی تعلق دارد که به نوعی دارای بینش های جمع گرایانه هستند. همه آنانی که درباره جامعه مدنی بحث نموده اند به نوعی ناظر به حضور شهروند بوده اند اما فردگرایان به شهروند تشخص بیشتری نسبت به جمع گرایان داده اند. در واقع اگر بخواهیم به پیشینه فلسفی مفهوم شهروندی نظری بیفکنیم شاهد هستیم که مفهوم شهروندی همراه با مفهوم فردیت و حقوق فرد و ظهور مکاتب انسان گرا همچون اومانیزم و لیبرالیسم در اروپا پدید آمده است. این نظامات اجتماعی و سیاسی بر مبنای فردگرایی بنیانگذاری شده است. نظریه حقوق طبیعی جان لاک بر سه اصل استوار بود:

۱- سلطه سیاسی معلول اراده پروردگار نیست بلکه مبتنی بر توافق انسانهاست

۲- نظامات حقوقی و دولتی باید ناظر بر رفاه انسانی باشد و هماهنگ با اصول عقل.

۳- انسان دارای حقوق فطری است که باید از سوی دولت محترم شناخته شود.

لاک با طرح نظریه حقوق طبیعی مدعی شد که ریشه تمام حقوق در طبیعت است و حال چون طبیعت همه جا یکسان عمل می‌نماید لذا، حقوق همه افراد با هم برابر و یکسان است و تمام افراد باید بطور مساوی در تعیین سرنوشت خود شرکت داشته باشند. طبق این نظریه که منشاء دولت را حقوق طبیعی فرد می‌داند علت وجودی دولت را حمایت از حقوق شهروندان دانسته است (جعفری، ۱۳۸۲).

از سوی دیگر روسو به نظریه مشارکت معتقد است و اعلام می‌دارد که آزادی فرد به معنای مقاومت وی در برابر قدرت نیست بلکه مشارکت وی در صورتبندی قدرت است. در واقع هر شهروند در واگذاری زمام امور به نهادهای فرمانروا سهم می‌باشد. در برابر این اراده عام، اراده‌های فردی باید سر فرود آورده و اطاعت نمایند چون اراده عام ناشی از همه شهروندان است. پس دیگر مقاومت در برابر آن بی‌معنی جلوه می‌کند. از سوی دیگر نظریه آزادی صوری و آزادی واقعی از سوی مارکس مطرح گردید. وی معتقد به اجرای مادی آزادی‌ها و حقوق فردی بود تا به جنبه‌های حقوقی آن. ایدئولوژی مارکسیستی نیز مدعی بود که اعلامیه‌های حقوق و آزادی‌های ناشی از آن بیشتر جنبه صوری دارند زیرا اکثریت افراد از وسایل مادی کافی بهره مند نیستند تا مانند سرمایه‌داران بتوانند از این آزادی‌ها بهره گیرند. برابری، زمانی میسر است که امکانات اقتصادی و مادی برای همگان به یک نسبت فراهم آید. در این مکتب دولت که از فرد فرد شهروندان نشأت گرفته است حامی حقوق و آزادی‌هاست و همگان باید از آن اطاعت کنند (شهرساز، ۱۳۸۹).

تکالیف شهروندی

علاوه بر تحقق ویژگی‌های بارز (اعمال نزاکتی، میهن دوستی، تعاون و همکاری شهروندی)، نسخه معاصر جامعه مدنی و آیین

شهروندی را در قالب چند اصل بر می شمارند، این اصول عبارتند از:

۱- اصل فضای مشترک: یعنی هیچ گروهی از شهروندان نباید قادر به انحصار فضاهایی در شهر باشند که برای بسیاری از گروه های دیگر اهمیت دارند مانند پیاده روها، آب و هوا، فضای مجازی شبکه اطلاع رسانی.

۲- اصل کالاهای عمومی: آن دسته از کالاها که فرد یا گروهی نمی تواند آن را به صورت شخصی تصاحب کند و پیش شرطی برای امکان حضور همه شهروندان در شهر و منطقه است مانند جاده ها و شبکه حمل و نقل، بهداشت عمومی، محیط زیست و ... و این کالاها نباید در اختیار گروه خاصی باشد یا از جانب بخش خاصی از شهروندان دچار آسیب گردد.

۳- اصل سهامداری: تمام شهروندان، حق شکل دادن به شهر و استفاده از آن را دارند و در مقابل باید متعهد به حمایت از قواعد آن از طریق حمایت مالی با پرداخت مالیات ها باشند.

۴- اصل بی طرفی: هیچ شهروندی بر شهروند دیگر ارجحیت ندارد و مسئولان امور شهر باید بی غرض باشند و در کمک به منافع و ارزشهای گروهی خاص در شهر بیش از حد مصر نباشد.

۵- اصل انصاف: در شهر و جامعه با موارد متفاوت و ناهمگون به طور یکسان رفتار شود.

۶- اصل نسخ پذیری: گروههایی از شهروندان، حق سلب آزادی برای عضویت اعضای خود در سایر گروهها یا خارج شدن از این گروهها را ندارند.

۷- اصل تساهل: از هیچ شهروند یا گروهی از شهروندان نمی توان انتظار داشت که باورهای دیگری را بپذیرد، با آنها به توافق رسیده یا از آنها حمایت نماید (شهرساز، ۱۳۸۹).

هر شهروند با توجه به جایگاه و پایگاه اجتماعی خویش در جامعه شهری دارای حقوقی می باشد. حقوق قانونی و مدنی شامل آزادیهای فردی، آزادی بیان، حق مالکیت، حق بهره مندی از عدالت می شود. شهروندان در ارتباط با شهر و مدیریت شهری دارای وظایف و تکالیفی هستند که عمل به این وظایف و تکالیف در ارتباط دو سویه با حقوق آنها از

مدیریت شهری باعث ارتقاء فضیلت جامعه شهری، تأمین سعادت و ایمنی شهری می‌گردد.

رفتار اجتماعی

رفتاری که از دیگران متأثر شده یا به وسیله دیگران شرطی شده است. به عبارتی، رفتاری است که از فرد یا گروه، نسبت به کسی یا چیزی در چارچوب فرهنگ مادی و معنوی سر می‌زند (شایان مهر، ۱۳۷۷).

انسان درون اجتماع زندگی می‌کند و لاجرم رفتارهایی که از او سر می‌زند، بخشی از آنها در ارتباط با تعاملات اجتماعی است و یا به نحوی از طرف عوامل اجتماعی تحت تاثیر قرار می‌گیرد. بطوری که رفتار یک فرد در تنهایی متفاوت از رفتاری خواهد بود که در مجمع از خود نشان می‌دهد. رفتار اجتماعی یعنی هر رفتار که متضمن کنش متقابل دو یا چند انسان باشد.

حقوق مدنی

حقوق مدنی شامل حقوق مربوط به آزادی، حقوق مربوط به مساوات و حقوق مربوط به مصونیت افراد می‌شود. حقوق مربوط به آزادی، خود شامل این موارد است:

- ۱- آزادی عملکرد فردی مانند آزادی انتخاب مسکن و محل سکونت، آزادی مکاتبات و آزادی رفت و آمد.
- ۲- آزادی اندیشه مانند آزادی عقیده، آزادی مذهب، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، آزادی آموزش و پرورش
- ۳- آزادی گردهمایی مانند آزادی تجمعات موقتی و آزادی سازمان پیوندی
- ۴- آزادی‌های اقتصادی و اجتماعی مانند آزادی مالکیت، آزادی بازرگانی و صنعتی، آزادی کار و آزادی سندیکایی.
- ۵- حقوق مربوط به مساوات نیز شامل مساوات در مقابل قانون، مساوات در مقابل دادگاه‌ها، مساوات در پرداخت مالیات، مساوات از لحاظ اشتغال به مشاغل دولتی و مساوات در خدمت نظام وظیفه است.

رفتار

هر فعالیت و عملی که موجود زنده انجام می‌دهد و متضمن کارهای بدنی آشکار و پنهان اعمال فیزیولوژیک، عاطفی و فعالیت عقلی باشد، این اصطلاح برای هر عمل خاص یا مجموعه اعمال به‌کار می‌رود. به نظر پارک (۱۹۴۴)، حقیقت آن است که هر علم همواره، در جست‌وجوی شرح و تبیین حرکتهای، تغییرها و واکنشها است. به بیان دیگر، رفتارها بخشی از جهان پیرامون ماست. البته در علوم اجتماعی، رفتار انسانی که دربرگیرنده جنبه‌های درونی و بیرونی آن چیزی است که انسان‌ها انجام می‌دهند یا نمی‌دهند، مورد توجه است. گرچه هر حرکت یا پاسخ انسانی ممکن است، رفتار تلقی شود (که برخی این شیوه تلقی را برگزیده‌اند)؛ اما بسیاری ترجیح می‌دهند که واژه رفتار را محدود به حرکتهای یا پاسخ‌هایی کنند، که مستلزم اموری در باب محیط یا موقعیت باشد. تغییرات در چگونگی کاربرد این واژه، ناشی از ناهماهنگی در فرضهای شناخت‌شناسی، طرح‌های مفهومی، یا اندیشه‌ها و تصوراتی است درباره اینکه، چه چیزی مهم یا بی‌اهمیت، تلقی می‌شود (ثلاثی، ۱۳۸۳).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع همبستگی است که در قالب یک طرح توصیفی انجام می‌شود. در این نوع تحقیقات رابطه میان متغیرها بر اساس هدف پژوهش تحلیل می‌گردد. در تحقیقات همبستگی اگر هدف، پیش‌بینی متغیرهای وابسته بر اساس متغیرهای مستقل باشد به متغیر وابسته، ملاک و به متغیر مستقل پیش‌بین گویند. همچنین وجه تمایز تحقیق همبستگی با تحقیق آزمایشی در این است که در اینجا متغیرهای مستقل دستکاری نمی‌شوند. جامعه آماری مورد پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه شهرستان دشتستان شامل ۲۲۰۰ نفر دانش‌آموز بوده است. جامعه آماری که براساس جدول مورگان تعداد ۳۲۷ نفر از دانش‌آموزان به صورت تصادفی خوشه‌ای از میان جامعه آماری (دانش‌آموزان متوسطه) انتخاب شده‌اند. در این پژوهش جهت جمع‌آوری

اطلاعات از پرسشنامه استفاده گردیده است. بنا به موضوع پژوهش از دو پرسشنامه آگاهی از حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی استفاده گردیده است. پس از جمع آوری پرسشنامه ها، تجزیه و تحلیل دادهها به وسیله نرم افزار Spss انجام شد. در بخش آمار استنباطی از روش ضریب همبستگی پیرسون برای ارتباط همبستگی بین حقوق شهروندی و بعد مدنی آن با رفتار اجتماعی، همچنین جهت بدست آوردن قدرت پیش بینی کنندگی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی از رگرسیون چندمتغیری استفاده می شود.

یافته ها

جدول ۱ توزیع فراوانی افراد نمونه بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
پسر	۲۰۴	۶۲/۴
دختر	۱۲۳	۳۷/۶
جمع کل	۳۲۷	۱۰۰

جدول فوق نشان می دهد که ۶۲/۴ درصد از کل آزمودنی ها پسر و ۳۷/۶ درصد از کل آزمودنی ها دختر می باشند.

جدول ۲ نتایج مربوط به میانگین، و انحراف استاندارد مقیاس رفتار اجتماعی به تفکیک جنسیت را نشان می دهد. طبق این داده ها، بالاترین میانگین در دختران و بیشترین پراکندگی در پسران مشاهده شده است.

جدول ۲ میانگین شاخص های آماری رفتار اجتماعی به تفکیک جنسیت

مقیاس	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
رفتار اجتماعی	پسر	۷۲/۴۱	۹/۸۸	۲۰۴
	دختر	۷۷/۲۵	۹/۱۷	۱۲۳

جدول ۳ نتایج مربوط به میانگین، و انحراف استاندارد مقیاس حقوق شهروندی و مولفه های آن به تفکیک جنسیت را نشان می دهد. طبق این داده ها، در حقوق شهروندی بالاترین میانگین و بیشترین پراکندگی در دختران مشاهده شده است. در حقوق مدنی بالاترین میانگین و بیشترین پراکندگی در دختران مشاهده شده است.

جدول ۳ میانگین شاخص‌های آماری حقوق شهروندی و مولفه های آن به تفکیک جنسیت

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	جنسیت	مقیاس
۲۰۴	۱۱/۷۳	۷۶/۳۷	پسر	حقوق شهروندی
۱۲۳	۱۴/۳۰	۸۱/۱۸	دختر	
۲۰۴	۳/۷۹	۲۰/۸۱	پسر	حقوق مدنی
۱۲۳	۳/۸۰	۲۳/۹۷	دختر	

در این بخش برای بدست آوردن رابطه بین متغیرها و اثبات فرضیه ها از روش ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون همزمان استفاده گردیده است. بین آگاهی از جنبه مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد.

برای تجزیه و تحلیل این فرضیه از روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید.

جدول ۴ آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای میزان همبستگی بین حقوق مدنی و رفتار اجتماعی

رفتار اجتماعی	بعد مدنی	
۰/۳۷**	۱	بعد مدنی
۱	۰/۳۷**	رفتار اجتماعی

** P<0/01

مطابق با جدول فوق ضریب همبستگی به دست آمده از تجزیه و تحلیل برای آگاهی از بعد مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی برابر با ۰/۳۷ بوده است که از نظر آماری در سطح $P<0/01$ معنادار است. این بدان معنی است که بین بعد مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد لذا فرضیه تحقیق مبنی بر وجود رابطه معنادار میان آگاهی از بعد مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی تائید می‌گردد.

نتیجه‌گیری

نتایج ضریب همبستگی نشان داد که بین آگاهی از بعد مدنی حقوق شهروندی و رفتار اجتماعی در سطح $(P<0/01)$ رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. این یافته با یافته بدست آمده

از پژوهش های عنایتی و همکاران (۱۳۹۱)، باقری (۱۳۸۹)، شیانی و داودوندی (۱۳۸۹) و اسکندری (۱۳۸۶) همخوانی دارد.

آموزش و پرورش جایگاه انتقال ارزش های مدنی و شهروندی است زیرا جامعه از قشر تحصیل کرده انتظار بروز رفتارهای مقبول اجتماعی را دارد، رفتارهایی که برخاسته از ارزش ها و هنجارها و مبتنی بر تعهد متقابل نسبت به انجام وظایف و تکالیف شهروندی در ابعاد مختلف سیاسی، مدنی و اجتماعی باشد. جهت ایجاد این نوع رفتار، پیوند فعالیت های مدارس با ارزش های مدنی و شهروندی ضروری است. در عصر حاضر با توجه به تحولات عمیق ساختاری در زمینه های اجتماعی-سیاسی و فرهنگی که به لحاظ ورود فناوری رخ داده است، تصمیم گیری در خصوص زندگی فردی و جمعی و همزیستی مسالمت آمیز با دیگران به شدت تحت تاثیر آگاهی از حقوق شهروندی در سطح وسیعی می باشد. مسئولیت در این زمینه متوجه سازمان های آموزشی و به ویژه آموزش و پرورش است و سیاستگذاران، برنامه ریزان و تصمیم گیرندگان نظام آموزشی مسئولیتی دوجندان در قبال این مهم دارند. بنابراین باید از طریق محتوای برنامه های درسی در مدارس و دانشگاه ها، آگاه سازی در ارتباط با مفهوم شهروندی و فعالیت های مبتنی بر آن و تعهد به حقوق فردی و جمعی برخاسته از آن صورت پذیرد. طراحی و اجرای برنامه های آموزشی برای تقویت نگرش دانش آموزان به مشارکت، ارزشهای دموکراتیک و میزان قوم گرایی راهگشاست.

با توجه به سرعت جوامع بشری برای تغییر و تبدیل به دهکده ی جهانی لازم است بیش از حد به این مهم پرداخته و دانش آموزان را برای یک حرکت با گامهای بلند آماده کنیم تا در این مسیر دچار طوفانهای هولناک برنامه ریزی نشده، نگردند و بتوانند به راحتی از این مسیر با آرامش بگذرند. ایجاد نگرش مناسب برای دانش آموزان از طریق تحقق وعده های مربوط به مشارکت و ترغیب آنان به عنوان نسل نوجوان و جوان و فعال جامعه به افزایش میزان مشارکت آنان در عرصه های اجتماعی و فرهنگی و به تبع آن افزایش آگاهی جوانان می شود. نوجوانان ایران زمین باید جهانی بیاندیشند، جهانی عمل کنند و برای یک زندگی پر از نشاط مدرسه را به مقصد دانشگاه ترک کنند. آموزش های معلمین و شگردهای کنترل مدارس نقش بسیار عمیقی را در ناخودآگاه دانش آموزان

خواهد گذاشت. بنابراین، لازم است با دقت بیشتری جهت عملکرد مجریان آموزشی ترسیم شود.

منابع

- ۱) اسکندری، زهرا، (۱۳۸۶)، بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با میزان آگاهی از حقوق شهروندی در بین دانشجویان دانشگاه سراسری و آزاد تبریز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران.
- ۲) باقری، شیسا، (۱۳۸۹)، طرح انضباط اجتماعی و نقش آن در قانونمند کردن شهروندان از دیدگاه ساکنین شهرک افضل پور کرمان، همایش ملی رویکردها، چالش ها و راهبردهای برنامه درسی تربیت شهروندی.
- ۳) پورعزت، علی اصغر، قلی پور، آرین و حوریه باغستانی بزرگی، (۱۳۸۸)، رابطه آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی با پاسخ گویی و شفافیت سازمانها، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۰ (۳۸): ۴۰-۷.
- ۴) پیران، پرویز، (۱۳۸۰)، دیدگاه های نظری جنبشهای اجتماعی شهری، ماهنامه آفتاب، (۴): ۴۸-۲۷.
- ۵) جعفری، محمد جعفر، (۱۳۸۲)، فلسفه ی اعلی در علم حقوق، تهران: گنج دانش.
- ۶) خیابانی، محمدعارف، (۱۳۸۹)، حقوق و وظایف شهروندی، بر گرفته از وبلاگ سه شهرساز، آدرس سایت: <http://3shahrsaz.parsiblog.com>
- ۷) ریتزر، جورج، (۱۳۸۳)، نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- ۸) شایان مهر، علیرضا (۱۳۷۷). دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران: انتشارات کیهان.

- (۱۱) شیانی، ملیحه (۱۳۸۴). شهروندی و مشارکت در نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، فصلنامه حقوق و تأمین اجتماعی، ۱(۱) : ۲۳-۴۲.
- (۱۲) شیانی، ملیحه و طاهره داودوندی، (۱۳۸۹)، تحلیلی بر میزان آگاهی از حقوق شهروندی در میان دانشجویان، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۲(۵) : ۳۵-۵۹.
- (۱۳) عنایتی، ترانه، آراسته، حمیدرضا، ضامنی، فرشیده و یوسف نظافتی پایانی (۱۳۹۱). رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی دانشجویان، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۷(۲) : ۲۴-۳۳.
- (۱۴) فتحی، سروش و مهدی مختارپور (۱۳۹۰). توسعه شهری، شهرنشینی و حقوق شهروندی، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۳(۴) : ۸۹-۱۰۶.
- (۱۵) قاسمی، وحید و مهدی ژبان پور (۱۳۸۷). تحلیل تطبیقی حقوق و وظایف شهروندی در ایران و آلمان، مجله : علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، (۵۴) : ۹۷-۱۲۸.
- (۱۶) لطفی، حیدر، عدالتخواه، فرداد، میرزایی، مینو و شب بو وزیرپور، (۱۳۸۸)، مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقای حقوق شهروندان، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای انسانی، ۲(۱) : ۱۰۳-۱۰۸.

17) Marshall TH, (2009), Citizenship and social class in (Eds) jeff manza and Michael sauder inequality and society .w.w. norton and co. new York.

18) Siedler T,(2007), Schooling and Citizenship:Evidence from Compulsory Schooling Reforms. IZA Discussion Papers 2573. Institute for the Study of Labor (IZA).